

Seçil Büker ile Türkiye’de Sinema Çalışmaları Üzerine Söyleşi

Seçil BÜKER*

“Seçil Büker, 1947 yılında Eskişehir’de doğdu. Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun oldu. Doktora çalışmalarını sinema üzerine yaptı. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Sinema ve Televizyon Bölümü’nde öğretim üyesi olarak çalıştı. Sonrasında Gazi Üniversitesi’ne atanan Büker, ayrıca ODTÜ Güzel Sanatlar Bölümü ve Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde dersler verdi. Sinema literatürümüzün klasikleri arasına giren pek çok esere imza atan Büker, göstergebilim, sinemada anlatı ve film türleri üzerine çalışmalar yaptı. Seçil Büker hâlen Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde ders vermeye devam etmektedir” (tsa.org.tr)

Hocam, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, adından da anlaşılacağı üzere, ülkemizin bilimsel üretimini konu alan yayınlar yapmakta ve her sayısında farklı bir bilim alanına ait çalışmalara yer vermektedir. Derginin 2020 ve 2021 yılında basılacak iki sayısı Türkiye’de sinema çalışmalarına yönelik olacaktır. Bu ilk sayısı için sizinle bir mülakat yapmak, kendi tecrübelerinizi konuşmak ve Türkiye’deki sinema çalışmalarına dair bazı konularda görüşlerinizi almak istedik. Konuşmamıza sinemaya olan ilginiz, eğitiminiz ve akademiye yönelişinizle başlamak ve sonra sinema literatürüne ve eğitimine olan katkınız ve bunlara dair değerlendirmelerinizle konuşmamızı sürdürmek istiyoruz.

* Prof. Dr. Orcid: 0000-0003-0894-2137.

Müsaadenizle mülakatımıza sinema çalışmaları alanına yönelik sürecinizle başlayalım. Bu kararınızda neler etkili oldu?

Merhaba demek istiyorum önce. Ben sinemaya her zaman ilgi duydum. Sanırım “başka bir düzeyde” ilgiden söz ediyorsunuz siz. Ankara’ya geldiğimde Sinamatek üyeliği için Fransız Kültür’ün yolunu tuttum, çok yakındı kaldığım yurda. Sınıftan arkadaşlarım da vardı üye olan. İşte ben orada izledim izlenmesi gerekenleri. Film üzerine tek sayfalık bir açıklama verirlerdi. Neden önemli? Nerede çekilmiş? Yönetmen kim? Bu tür soruların yanıtları vardı sanırım. Keşke saklasaydım. Bizim bölümün duvar gazetesi vardı ve ben orada film eleştirileri yazardım. Gençler güler buna. Teksir makinesiyle bile çoğaltmak sorun. Dikilip önüne okurduk yazıları. Yazdıklarımın izlenimci eleştiri olduğunu yıllar sonra öğrendim. Tatillerde de Eskişehir’e gittiğimde *Sakarya Gazetesi*’ne uğurdum. Sinemalarda gösterilen filmler üzerine yazardım.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Lisans Programı’ndan mezun oluyorsunuz. Doktoranızı ise 1985 yılında sinema üzerine yapıyorsunuz. Bu kararı nasıl aldınız, sizin tercihinizle mi, yoksa hocalarınızın yönlendirmesiyle mi?

Eskişehir’de Anadolu Üniversitesi doktora programı açmıştı. İletişim alanında. Prof. Dr. İnal Cem Aşkun yönlendirdi beni. Programa girmem için ısrar etti, cesaret verdi. Önce lisans tamamlama derslerinden sınavlara girdim. Başka bir alandan geliyordum ve ürkektim. Alandan değildim. Sonraki yıllarda başka alanlardan gelenlere destek olmaya çalıştım her zaman. İçinde bulunduğum doktora grubunda değişik alanlardan gelen öğrenciler vardı. Ürkeklikten dolayı doktora derslerini seçerken neredeyse sinemadan uzak duracaktım. Yine bir destek geldi. Naci Güçhan beni adeta zorla sınıfa itti (O zaman o da asistan tabii ki). Kendimi Oğuz Onaran’ın karşısında buldum. Hocam da çok gayret etti. Filmler, kitaplar taşıdı bana. İyi geçti ders. Zaten ilk göz ağrım, sinema... Herkes şiiir çözümlemesi, roman çözümlemesi yaparken ben İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü’nün duvar gazetesinde film çözümlüyorum. Artık bizi ancak ölüm ayıracak. Filmler yaşamın merkezinde, arada diziler de giriyor. Son yazım Netflix dizisi *Bir Başkadır* üzerine. Sineblog var Hacettepe’nin, orada yazıyorum.

O yıllarda sizin gibi sinema üzerine doktora yapan başka öğrenciler de var mıydı? Bölüm hocalarının sinema alanında çalışmak isteyen doktora öğrencilerine yaklaşımı nasıldı?

Dekanımız İnal Cem Aşkun kişisel seçimlere çok değer verirdi. Tez konusu seçiminde özgürdüm. Kimse karışmadı. Benim kayıtlı olduğum grupta Esra Bir yıldız vardı. Naci Güçhan’ın doktora tez çalışması sinema üzerine değildi ama önemi yok. Zaten sinema dersleri veriyordu. Alanın içindeydi.

Sizin isminiz ülkemizde sinema üzerine tez yazan ilk kuşak akademisyenler arasında anılıyor, doktora eğitiminde hangi hocalardan hangi dersleri almıştınız?

Şanslı olduğumu düşünüyorum. Ünsal Oskay, Oğuz Onaran, Özer Ozankaya, Barlas Tolon, Bozkurt Güvenç, Cevat Alkan, Cevat Çapan, Önay Sözer, Yahya Özsoy, Niyazi Karasar, Haluk Yavuzer. Umarım değerli hocalarımdan hiçbirini unutmadım. Yüksek lisans yoktu. Doktora dersleri iki yıl sürüyordu. Gençleri şaşırtabilir bu uzun liste. Metin Kazancı ve Korkmaz Alemdar da programda vardı. Seçimlikti bu dersler, ben almadığım için ilk gruba koymadım.

Tezinizin konusu “Sinemada Anlam Yaratma”. Bu konuyu tercih etme sebebinizden ve tezi yazma sürecinden bahsedebilir misiniz?

Uzun hikâye. Dil kökenli olmamdan dolayı “dilsel tabanlı” bir çözümleme bana kolay geldi. Şu an tez yazacak olsam neler olurdu kim bilir? Tez için insan güvenli alanda olmak istiyor.

Tez yazma ve savunma sürecinde ne gibi zorluklarla karşılaştınız, jürinizde kimler vardı?

Oğuz Onaran kaynakları, filmleri bana sundu. Ankara’dan filmleri taşıdı. Filmleri Fransız Kültür’den alıyordu. Bir kez eşiyile sanırım Erdek civarına tatile gitmişler, oraya götürmüş yanında, oradan Eskişehir’e bana getirdi. Otobüsten indiler, ellerinde kocaman kutular içinde filmlerle. Filiz Onaran da destek olurdu. Kendisi bavul taşıdı, Oğuz Hoca da filmleri. Kuşkusuz ben de kaynak taraması için Ankara’daki kütüphanelere geldim arada. Gençler şaşınyordur şimdi. Kütüphaneler arası kitap alış verişi bile yoktu. Çocuklarım çok küçüktü o nedenle hoca çok yardım etti. Ankara’ya gitmek, çocukları uzun süre birine bırakmak kolay değildi.

İngiliz Dili ve Edebiyatı Doktora programında sinema üzerine doktora çalışması yapan dönem arkadaşlarınız ya da hocalarınız da var mıydı?

Hayır, yok. Yine edebiyat alanında çalışan biri var: Hasan Ünal. DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde kaldı.

Hocam şimdi de biraz akademiye yönelik sürecinizi ve akademik hayatınızı konuşmak istiyoruz. Akademik hayatınızda Anadolu Üniversitesi’nin önemli bir yeri var. Sinema alanındaki öncü çalışmalarınızın gerçekleşmesinde Anadolu Üniversitesi’nin katkısı nedir?

Katkısı çok büyük. Değerli öğretim üyelerini derse davet etmeleri büyük katkı. Belki büyük kentte doktora yapsaydım yukarıda saydığım tüm hocaları tanıma fırsatı bulamazdım. Çok geniş bir alan açtılar bize bence. Anadolu Üniversitesi

o zamanlar araştırma yapana çok saygı gösteren bir  niversiteydi. “Bana katkısı olacak” dediğinizde kurum ne gerekiyorsa size sunardı.

Uzun yıllar Anadolu  niversitesi'nde çalışmalarınızı sürdürdükten sonra Gazi  niversitesi'ne geçiyorsunuz. Gazi  niversitesi döneminin çalışmalarınız üzerinizdeki etkisi nedir?

Zor bir soru. D şuneyim biraz. Hacettepe  niversitesi'nde çalışan çok sevdiğim Ayşe Kiran ve eşi Zeynel Kiran'ı daha sık görmeye başladım. Onlarla yaptığımız tartışmalar beni her zaman zenginleştirmiştir. Anadolu  niversitesi'nde çok sevdiğim yaşlılarım ve genç arkadaşlarım vardı. Ankara'da da genç arkadaşlarım oldu. Onların ilgi alanları benim de ilgi alanım oldu. Doktora  Ğrencilerimdi bu gençlerin pek çoğu. Onlarla birlikte güzel işler çıkarttık. Örneğin Aydan  zsoy ile alımlama çalışması yaptık. Mutlu Binark'ın lisans öğrencileri için yaptığı yeni programda mitoloji ve göstergebilim dersleri vardı. Bu dersleri vermek çok keyifliydi. Bunun gibi pek çok Şey oldu. Aslında birbirimize öğretiyoruz. Gazi  niversitesi'ne katkıda bulunduğumu düşünüyorum. Emekli olduğumda en çok doktora derslerimi özledim. Çok önemli bir Şey söyleyeceğim. Özellikle 2000'li yılların başında Ankara'da bulunmak çok ayrıcalıklı olmak demektir, film görme açısından. 2020'de her yerden her filme ulaşabiliyorsunuz. O yıllarda Ankara'da Fransız Kültür gibi merkezlerde ya da başka mek nlarda film görmek çok kolaydı. Bu satırları okuyanların o yılları düşünmesi gerekir. Eskişehir Şimdi inanılmaz farklı.

Her iki üniversitede de çok sayıda lisans, yüksek lisans ve doktora dersleri verdiniz. Hangi dersleri verdiniz ve sinema çalışmaları ders programlarına ilişkin olarak ne gibi sorunlarla karşılaştınız?

Zaman zaman kuram dersinin gereksiz olduğuna ilişkin tartışmalara tanık oldum. Bu benim için tartışılmaması gereken bir konu. Ben genellikle film kuram ve eleştirisini, göstergebilim, sinema ve televizyona giriş, mitoloji, ağdaş mitler ve sinema, sinemada toplumsal cinsiyet temsilleri, Türk sineması, sinemada türler, akımlar gibi dersler verdim.

Yüksek Lisans ve Doktora programlarında çok sayıda  Ğrenci yetiştirdiniz. Tez danışmanlığını yaptığımız  Ğrencilerinizi hangi alanlara ve sorunlara y nlendirdiniz?

Yüksek lisans ve doktora derslerinde film çalışmalarında yeni yönelimler, ağdaş mitler ve sinema gibi dersler verdim son yıllarda. Şimdi anımsadım, doktora dersinde, derslikte tek bir film üzerinden ayrıntılı kuramsal tartışma yapmıştık. *Mr. Turner/Bay Turner* (Mike Leigh, 2015) tartışmaya açıldı bir dönem. Başka bir yıl ise *Close Up/Yakın Plan* (Abbas Kiyar stemi, 1990). Bir yandan da öğrenciler seçtikleri filmler üzerine kendi kaynakalarını oluşturarak yazıyorlardı. Kuşkusuz

benim yönlendirmelerimle. Bu çalışmaların bir bölümü *Sinecine* dergisinde, başka hakemlerin denetimden geçerek yer aldı.

Siz tezleri sormuştunuz. Değişik temsiller ve konular çalıştık: sinemada erkek temsilleri, zenginlik temsilleri, dogma, kentsel dönüşüm, melodramlar, kadın temsilleri, reklam çözümlenmeleri. İzninizle ilk göz ağrımı anmak istiyorum. “Geleneksel Anlatılar ve Söylen: Türk Güldürü Filmleri Üzerine Yapısalcı Bir Çözümleme”, Nazlı Bayram’ın doktora tezi. Bana verilen ilk görevdi. İlk olduğu için onu andım. Anamadığım sinema alanında çalışan öğrencilerim \arkadaşlarım alınmazlar umarım.

Çok sayıda öğrencinizin değişik üniversitelerde akademisyen olarak sinema literatürüne katkı verdiğini biliyoruz. Öğrencileriniz içinde sizde iz bırakan kimler oldu?

Az önce Nazlı Bayram dedim. Canan Uluyağcı, Ruken Öztürk, Hasan Akbulut, Aslıhan Doğan Topçu, Gürhan Topçu, Mediha Sağlık, Emine Demiray, Halim Esen, Serhat Kaymas, Nergis Karadaş, Sevil Uzoğul Bayçu, Şeyma Balcı, Barışkan Ünal, Olgun Atamer, Sinan Altundağ, Kemal Cem Baykal, Sarper Süzek, Ertuğrul Algan, Serhat Kaymas, Hale Küniçen, Özge Güven. Hepsine yer var yüreğimde anamadıklarım için de yer var.

Elbette hocam. Biraz çalışmalarınıza doğru ilerlemek istiyoruz. Sinema alanındaki akademik çalışmalarınızın yayımlandığı ilk dönem 1980’li yılların ikinci yarısı. Bu dönemde az sayıda kitaptan oluşan sinema literatürüne Oğuz Onaran ile birlikte yazdığınız Sinema Kuramları (1985) ile dikkat çeken bir katkıda bulunuyorsunuz. Aynı yıl Sinema Dili Üzerine Yazılar kitabı yayımlanıyor. Birkaç yıl sonra da Film ve Gerçek (1989). Sinema literatürümüzün klasikleri arasına giren bu kitapların hazırlık sürecinde neler yaşadınız ve yayımlandıktan sonra neler deneyimlediniz?

Hiç kimsenin tanımadığı Eskişehir’de yaşayan iki çocuklu bir kadın. Kalkmış sinema çalışıyor, deli mi ne? Anne kimliğimin dışına çıkmam çok zordu. Pek çok kişi, yakınlarım, beni sadece o anne kimliğimle tanımak istiyorlardı. Yaptıklarımı görmezlikten geliyorlardı. Nasıl anlatsam? Yok sayıyorlardı ya da sıradanlaştırıyorlardı. Çok doğalmış gibi yaptıklarım. Değildi, çamurlu bir taşra kentinde bunları yapmak kolay değildi ama değersizleştiriliyordu çabalarım. Bunu sayısız kez yaşadım. Eşim yöneticiydi ve onun eşi olarak gittiğim bir toplantıda kadın kardiyolog bir profesörle beni tanıştırdı ve sinema çalıştığımı söyledi. Tepki: “Konken oynayacağına çok iyi yapıyor.” Sinema çalışmak “sınıf altı” bir etkinlikti o yıllarda. Sinema çalışmak doktorun gözünde de konken oynamanın bir üstü. Dost Yayınevi basmıştı kitapları, belki Oğuz Onaran’la gittiğim için etkilenmiştir.

Araştırmalarınız sinema çalışmaları alanına güçlü ve yeni bir kuramsal derinlik kattı. Özellikle sinema göstergebilimi alanındaki öncü çalışmalarınız, bu yaklaşıma yönelik yaygın bir ilgi oluşturdu. Göstergebilimsel çalışmaların sizin öncülüğünüzde 1980'li yılların sonunda başlayıp bugüne uzanan seyrini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sanırım bu öncülüğün yalnızca sinema alanında olduğu söylenebilir. Doğan Aksan, Tahsin Yücel, Akşit Göktürk gibi değerli hocalar temeli oluşturmuşlardı. Algirdas Julien Greimas'a dayanarak yaptığımız okumalar bir yol açtı filmleri daha derinden anlamak için. Kimi kez doktora tezlerinde göstergebilimsel yöntemi kullandık kimi kez de makalelerde. Daha sonra pek çok genç arkadaşım alana geldi.

Film kuramları alanındaki çalışmalarınızı sonrasında Türk Sineması üzerine yaptığınız çalışmalar izliyor. 1990'lı yıllarda oyuncu/yönetmen/senarist odaklı kitaplarınız yayımlanıyor. Bu kapsamda, Canan Uluyağcı ile birlikte Türkan Şoray üzerine Yeşilçam'da Bir Sultan (Afa, 1993) kitabı, Sinema Yazıları: Onat Kutlar'a Armağan (Doruk, 1997), Hasan Akbulut ile birlikte yazdığınız Semih Kaplanoğlu'nun filmi üzerine Yumurta: Ruha Yolculuk (Dipnot, 2009) ve Ahmet Uluçay'ın filmlerini incelediğiniz Karpuz Kabuğu Denize Düşünce (Kırmızı Kedi, 2010) kitaplarınızı sayabiliriz. Bu kitapların ortaya çıkış sürecini anlatır mısınız?

Önce *Yumurta: Ruha Yolculuk*. Ben filmi görünce kafamda kurmuştum neler yazılabileceğini, Hasan'ı aradım: "İki kişi olursak daha hızlı çalışırız, senin katkına ihtiyaç var." dedim. Ben filmi çok sevdim. Umarım Hasan da haz alarak yazmıştır. Türkan Şoray'ı çalışmak zevkliydi. Milli kütüphane ve orada geçirilen saatler, fotokopiler... Sinemamızın içinde gibiydim. Tüm gün dergi tararken çok şey öğrendim. Soğuktan kütüphane ama dergiler sıcaktı. Ahmet Uluçay Eskişehir'e çok yakın bir köyden... Anadolu Üniversitesi'ne de gelirdi. İçim titer adımdıydumda. Doktora dersinde bir çalışma planı yapmıştık. Kırmızı Kedi Yayınevi onu anmaya ve kitabı basmaya hazır olduğunu söyleyince hemen kendi filmi de ilave ederek kitabı oluşturduk. Onat Kutlar'ı sanırım Ruken Öztürk ile düşünmüştük. Yıllar geçiyor ve kimi anılar siliniyor. Ama Ruken çok yardım etmişti, birlikte düzeltmeler yapmıştık.

Bir de çocuk kitabınız var, Zeynep'in Sinema Kitabı (Hil, 1987). Çocuklar için sinema kitabı yazan ilk isim olarak bu fikrin nasıl ortaya çıktığını paylaşır mısınız? Çocukların kitaba ilgisi ne oldu?

Çocuklar hep aklımda. Son yıllarda da aklımda. *Zeynep'in Sinema Kitabı'nı* seven pek çok genç erkek ve kadınla karşılaşıyorum. *Frozen* (2010), *Brave* (2012) ve *Ferdinand* (2017) filmleri üzerine de çocuk kitapları hazırladım. Salgın girdi araya. Elden geçmedi ama Hayao Miyazaki'nin *Küçük Cadı Kiki* (1989) de "ham"

olarak hazır. Çocuklarla uzun yıllar birlikte olan bir öğretmenin yardımıyla bir format çıktı ortaya. Sanırım iyi oldu. Yorumları o formata yerleştirdim. Üçü hazır. Miyazaki, büyüklerin de ilgisini çektiği için çalışmayı “hafifletmeden”, tam tersine “ağırlaştırarak” kitap mı yapsam, karar veremedim. *Frozen*, *Brave* ve *Ferdinand* basılırsa ve işe yararsa devam ederim.

Hocam biraz da Türk sinemasına katkılarınızla devam etmek istiyoruz. Türk sinemasına bakışınızı yansıtan kitaplarınızdan yukarıda bahsettik. Çalışmalarınızın film eleştirisi alanına kuramsal bir derinlik ve metodolojik bir yaklaşım kazandırdığını söyleyebiliriz. Bir ülke sinemasının gelişiminde film eleştirisi ve daha genel olarak da film kuramları alanındaki çalışmaların etkisi nedir?

Çok basit bir gerçeği dile getirsem: dil ile düşünme ilişkisini. Dille düşünmüyoruz. Kavram dağarcığınız genişledikçe düşünmenin sınırları da genişliyor. Yalnızca film kuram ve eleştirisi değil, şiir okumak, roman okumak, tümü katkı getirir yönetmene. Hele kuramsal çalışanlarla uygulamada olanlar birlikte oturup konuştuklarında ortaya neler çıkar. Neler çıktığını da biliyoruz. Peter Wollen, *The Passenger/Yolcu*’nun (Michelangelo Antonioni, 1975) senaryo yazarları arasında, Antonioni ve Mark Peploe ile birlikte. David Locke adını o mu düşündü? Hep merak ederim. Öylesine aklıma geldi. Tanıtma yazılarında görülmeyenler de var. Somut olarak görülmeyen etkileri saptamak zor. Kuram okumanın etkisini her zaman somut olarak göremezsiniz. Filmi izlerken sezersiniz.

Bu noktada Türk sinemasının kendi özgün dilini oluşturma arayışları sizce nasıl bir seyir izlemiştir? Bu süreçte Yeni Türk Sineması ya da Yeni Türkiye Sineması tanımlamasını değerlendirir misiniz?

Bu soruyu kısaca yanıtlamak zor. Gayret edeyim. Lütfi Ömer Akad’ın 1952’de çektiği *Kanun Namına* bence çok önemli, o özgün dili arama sürecinde. Sonra Metin Erksan tam 10 yıl sonra *Yılanların Öcü* (1962) ile yeni bir soluk getirdi. Akad geleneğini sürdüren Yılmaz Güney on yıllık oyunculuk, senaryo yazarlığı deneyimi ile 1968’de *Seyyit Han*’ı çekti. 1970’de *Umut* ile en iyi Türk filmlerinden birini yarattı. Sanki oyuncu sinemasından yönetmen sinemasına geçişte Yılmaz Güney, temeli atılan köprüyü tamamladı. Ben böyle bir üçgen görüyorum.

Gençlik yıllarımda rahatça “Türk Sineması” derdim, “Alman Sineması” der gibi. O açıdan bakarsanız çok doğru: “Türk Sineması” demeli insan. Tarihsel süreçte Kürt kimliği tartışılmaya başlandı. Kimlik üzerinden tartışmaya, değerlendirmeye başladık. Kürt araştırmacılar bizi uyardılar. Ben bu uyarıya sessiz kalamazdım. Türkiye Sineması dendiğinde onun içindeki Kürt kimliğinin daha iyi temsil edildiğine inanıyorlarsa ben de onların seçimini benimserim. Dilde uzlaşım da önemli. “Almanya Sineması diye bir şey de yok ki canım”, olmaz. Türkiye Sineması giderek dilin çevrimine girdi. Ben yaşlı bir kadını, arada konuşurken Türk Sineması

demekten kendimi alkoyamıyorum. Yılların alışkanlığı... Verdiğim dersin adı da Türk Sineması oldu yıllar boyu. Umarım kendimi iyi ifade edebilmişimdir.

Diğer yandan sinema kuramları üzerine yapılan çalışmalar ile film yapımı arasında hep bir mesafe oldu, geçmişte de günümüzde de. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Daha fazla etkileşim olsaydı, bunun filmlerin üretilme biçimlerine farklı yansımaları olur muydu?

Özellikle bizim ülkede bayağı bir mesafe var gibi geliyor bana. İç içe oldukları ülkeler de var. Ne güzel, hep imrenirim. Bundan sonra sanki farklı olacak. Bana öyle geliyor. Bence mesafe olmasaydı, neler olurdu neler!

Sadece akademik çalışmalarınızla değil, film festivallerinde yer alarak da katkılarınızı sürdürüyorsunuz. Kadın Filmleri Festivali ve Ankara Uluslararası Film Festivali'nde uzun süredir yer alıyorsunuz. Film festivalleri nereye gidiyor? Etkileri ve işlevleri açısından bir değerlendirme yapabilir misiniz?

Festivaller çok yararlı. Kimi izleyiciler için festivale gitmek statü göstergesi. "Film bir hafta sonra başka sinemada gösterime girecek. Olsun! Festivalde izlemeliyim. Salonlara girmek için tüm koşulları zorlamalıyım. Merdivenlerde oturmalıyım." Bu da hoşuma gidiyor benim. Çaba gösteriyor film izlemek için. Şu sayıda film gördüm, bu sayıda film gördüm derken bir de bakıyorsunuz gerçekten iyi bir izleyiciye, sinefil'e dönüşmüş. Rekabet sıkı. Filmleri sinemada izlemenin keyfi başka. Ben de hiç üşenmem, tıpkı Oğuz Onaran gibi. Sizin gibi düşünenlerle birlikte oluyorsunuz. Festivalin havası başka. Devasa perde, işte sinema bu! Ayrıca toplu gösteriler, başyapıtlar, ünlü uyarlamalar ve bilmediğiniz, görmediğiniz ülke sinemaları. Daha ne olsun! Mutlaka festivaller olmalı.

Elbette hocam. Biraz da sinema eğitimine dair konuşalım diyoruz. Sinema eğitiminin gelişimine de katkı verdiniz. Değişik üniversitelerde özellikle lisansüstü programların geliştirilmesinde destek alınan önemli isimlerden biri oldunuz. Sizce ülkemizdeki sinema eğitiminin durumu nedir? Geliştirilmesi için neler yapılmalıdır?

Radyo Televizyon Sinema (RTS) anabilim dalları şemsiyesi yerine "Film Çalışmaları" adı altında bir anabilim dalı kurulsa! Bu anabilim dalı kuramsal çalışmaların yanında film üretim süreci konusunda da güçlendirilse! Belki bunun tam tersi var olan Güzel Sanatlar Fakültesi (GSF) üretim etkinlikleri, kuramsal çalışmalarla güçlendirilebilir. RTS bölümü içinde film çalışmaları daha az önemsenen bir alan olarak kalıyor. Giderek "herkes film izliyor herkes filmler üzerine yazar, çözümleme yapar" kanısına doğru ilerliyor süreç. Film çalışmaları, anabilim dalı olarak özgürleşirse çalışmalar daha derinlikli olabilir diye düşünüyorum.

Sinema öğrencilerinin başvuru kaynakları arasında sizin kitaplarınızın önemli bir yeri var. Yıllar içinde sinema literatürü hayli zenginleşti. Sizce sinema eğitiminde hangi alanlarda kaynak kitap ihtiyacı var?

Söylediğiniz gibi sinema literatürü zenginleşti, farklılaştı ve çeşitlendi. Hem editörlü kitaplar, hem doktora tezlerinin kitaplaşması hem de özgün çalışmalara daha fazla rastlıyoruz. Akademik sinema dergilerinin sayısı birden ikiye çıktı (*Sinecine, SineFilozofi*). Çeviri eserler giderek artıyor. Düzenli olarak yapılan sempozyum ve kongreler var. Bir eksiklik yok sanki, ciddi bir artış var bu alanda. İnsan kimi kez hangisini okuyacağını şaşırıyor!

İlaveten dijitalleşme yayınlara ulaşımı, film yapım pratiklerini ve izleme biçimlerini de etkiliyor. Dijitalleşmenin sinema eğitimi ve çalışmaları alanına etkileri konusunda neler söylemek isterseniz?

Evet, selüloitten dijitalle geçtik. İçinde yaşadığımız çağa dijital çağ, bilgi, enformasyon çağı da deniyor. Her sektör dijitalleşmeden etkileniyor kuşkusuz. Sinemada ise bunu çok daha net görebiliyoruz. Örneğin film gösterimleri... Makiniste film kopyası değil de bir usb içinde film geliyor. Makinist filmin başından ayrılmazdı, şimdi film özel şifrelemeyle sinema salonuna geliyor, dijital sinema projeksiyonuna yükleniyor ve gösterim yapılıyor. Sinema salonları bu nedenle de yenileniyor. Örneğin Nijerya sineması dijitalleşme ile daha fazla film üretmeye başladı. Animasyonların sayısı gittikçe artıyor. Bir yandan da aynı anda tüm dünyada film izleyebiliyoruz. Dezavantajları da var kuşkusuz... Korsan film artıyor. İnternette film indirmek artık çok kolay. Telif hakkı burada devreye giriyor tabii. Makinistlerin sayısı gittikçe azalıyor bu başlı başına bir sorun...

Hocam sizi yorduk; son olarak üzerinde çalışmakta olduğunuz yeni bir araştırmanız, projeniz, kitabınız varsa paylaşır mısınız?

Çocuklar için yazdığım kitapları paylaştım. Şeyma Balcı ile tren temsilleri çalıştık, Prof. Dr. Emine Naskali istedi. Daha önce avarelerimizi çalışmıştık. Yine Emine Naskali hocanın editörü olduğu *Avare* kitabı için. Bu çalışmada ne kadar trenli filmimiz varsa hepsini izledik ve çözümledik. Bir de baktık ki kitap olmuş. Bir bölümünü makale yaparak Emine Hanım'a sunduk. Bir bölümü çıksın görücüye, daha sonra kitap olarak da okura sunarız diye düşündük. Şu an sinemada yaşlılık temsili çalışıyorum. Henüz biten yazı yok.

Zaman ayırdınız, kıymetli bilgi ve görüşlerinizi paylaştınız. Çok teşekkür ederiz hocam.

Söyleşi ve Düzenleme: Peyami Çelikcan ve Tuba Deniz.

